

การใช้อุญญาโตตุลาการช่วยแก้ปัญหาข้อพิพาทในงานก่อสร้างของภาครัฐ

นางสาว เทพหทัย ศรีนพคุณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา ภาควิชาวิศวกรรมโยธา

คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-0002-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

23 ส.ย. 2547

I20832084

USE OF ARBITRATION IN SOLVING PUBLIC CONSTRUCTION DISPUTES

Miss Tephatai Srinopkun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Engineering in Civil Engineering

Department of Civil Engineering

Faculty of Engineering

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-0002-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์

โดย

สาขาวิชา

อาจารย์ที่ปรึกษา

การใช้อนุญาตตุลาการช่วยแก้ปัญหาข้อพิพาทในงานก่อสร้างของภาครัฐ

นางสาว เทพหทัย ศรีนพคุณ

วิศวกรรมโยธา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิง คุณะวัฒน์สถิตย์

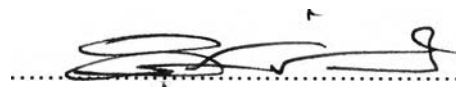
คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ปัญญาแก้ว)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสุทธิ ช่อวีเชียร)

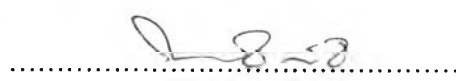
..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิง คุณะวัฒน์สถิตย์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ลูวีระ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รณิต รงทอง)

เทพหทัย ศรีนพคุณ : การใช้สัญญาโตตุลาการช่วยแก้ปัญหาข้อพิพาทในงานก่อสร้างของภาค
รัฐ. (USE OF ARBITRATION IN SOLVING PUBLIC CONSTRUCTION DISPUTES)
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. ปิง คุณะวัฒน์สถิตย์, 126 หน้า. ISBN 974-17-0002-4.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเหมาะสมของการนำกระบวนการอนุญาโตตุลาการเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างที่มีภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจเป็นคู่สัญญา เพื่อทำการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการ และนำเสนอแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมและเป็นธรรมกับคู่พิพาท

การศึกษาทำโดยการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย บทความทางวิชาการ วารสารจากทั้งในและต่างประเทศ ตัวอย่างกรณีพิพาทจากสำนักงานอนุญาโตตุลาการ ทำการสัมภาษณ์อนุญาโตตุลาการ และนิติกรของสถาบันอนุญาโตตุลาการ คู่พิพาทที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเข้าร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์ในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ เพื่อทำการศึกษาการใช้กระบวนการทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อช่วยในการค้นหาปัญหา สาเหตุ และอุปสรรคที่เกิดขึ้นจริง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงการแก้ปัญหาข้อพิพาทในงานก่อสร้างที่มีภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจเป็นคู่กรณีให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่าการนำระบบอนุญาโตตุลาการเข้ามาช่วยแก้ปัญหาข้อพิพาทในงานก่อสร้างของภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจยังมีปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่างซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาของทางภาครัฐตั้งแต่การเริ่มที่จะใช้กระบวนการ ความสามารถที่ไม่เท่าเทียมกันของคู่พิพาท การเลือกคณะอนุญาโตตุลาการ ความไม่เข้าใจหลักของกระบวนการอนุญาโตตุลาการ สืบเนื่องไปจนถึงการทำคำชี้ขาดที่คู่กรณีไม่ยอมปฏิบัติตาม ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้เป็นผลทำให้การใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นจึงได้เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขที่อาจสามารถช่วยแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อให้กระบวนการอนุญาโตตุลาการเกิดประสิทธิภาพและความเป็นธรรมกับคู่พิพาททุกฝ่ายมากยิ่งขึ้น

ภาควิชา วิศวกรรมโยธา
สาขาวิชา วิศวกรรมโยธา
ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อผู้คิด.....เทพหทัย ศรีนพคุณ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4270343021 : MAJOR CIVIL ENGINEERING

KEY WORD: ARBITRATION / DISPUTES RESOLUTION

TEPHATAI SRINOPKUN: USE OF ARBITRATION IN SOLVING PUBLIC CONSTRUCTION DISPUTES. THESIS ADVISOR: ASST. PROF. PING KUNAWATSATIT, Ph.D. 126 pp. ISBN 974-17-0002-4.

The objectives of this research are: to study the suitability of implementing the arbitration process to assist in solving the dispute occurred in the construction site between the government sector and public enterprise as contractors. Moreover, to analyze factors which have great impact and problems occurred due to the arbitration practice. Also to recommend the appropriate means and fair ways to the parties.

The study has been done by compiling the data and information from research works, articles, local and foreign periodicals, examples of argument from the arbitration institute, interviews with arbitrators and lawyers of the arbitration institute as well as the parties. In addition, by the observation towards arbitration processes in order to study the theoretical and practical process to help find causes of problems and constraints occurred to be used as a key to analyze and suggest the suitable guideline to improve the dispute solving in construction work involving the government sector and public enterprise as the parties.

It has been found through this study that there have been problems and constraints regarding the arbitration use to help settle the construction dispute between the government sector and public enterprise since most various factors are from the government side, for instance: the starting of arbitration process, the disparity between the parties, the selection of arbitrators, lack of understanding the arbitration process as well as the preparation of decision which the parties do not follow. These cited problems make the arbitration utilization inefficient enough. As a result, the aim of this study is to propose the ways and means improving and settling problems and constraints occurred thus make the arbitration process efficient and fair towards the parties as much as possible.

Department Civil Engineering
Field of study Civil Engineering
Academic year 2002

Student's signature.....*เทพทไศ สรินอกกุล*.....
Advisor's signature.....*Ping Kunawatsatit*.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิง คุณะวัฒน์สถิตย์ อาจารย์ที่ปรึกษา เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาให้คำแนะนำอันมีค่า ข้อคิดเห็นต่าง ๆ และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่งต่อผู้วิจัยตลอดมา และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาตรวจสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จเรียบร้อยโดยสมบูรณ์

อนึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อเจ้าหน้าที่ของสถาบันอนุญาโตตุลาการ อนุญาโตตุลาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จเรียบร้อยโดยสมบูรณ์

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา – มารดา และขอบคุณที่ นื่อง และผู้ใกล้ชิดทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	3
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 รายงานการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 บทนำ	6
2.2 สาเหตุของการเกิดกรณีพิพาทในงานก่อสร้าง	6
2.3 ลักษณะการเรียกร้องในกรณีพิพาท	9
2.4 วิธีการป้องกันการเกิดกรณีพิพาท	9
2.5 วิธีการระงับกรณีพิพาทแบบผลลัพธ์ไม่เป็นการผูกมัด	11
2.6 วิธีการระงับกรณีพิพาทแบบผลลัพธ์เป็นการผูกมัด	13
2.7 การระงับกรณีพิพาทโดยกระบวนการอนุญาโตตุลาการ	16
2.7.1 ความหมายของอนุญาโตตุลาการ	21
2.7.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ	22
2.7.3 ประโยชน์ของการอนุญาโตตุลาการ	22
2.7.4 องค์ประกอบของการอนุญาโตตุลาการ	24
2.7.5 ประเภทของการอนุญาโตตุลาการ	25
2.7.6 พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545	29
2.7.7 ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการอนุญาโตตุลาการ	31

สารบัญ (ต่อ)

ซ

	หน้า
2.7.8 คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นอนุญาโตตุลาการในกรณีพิพาททางการก่อสร้าง	32
2.7.9 พยานหลักฐานในกรณีพิพาททางการก่อสร้าง	33
2.7.10 การคัดค้านคำชี้ขาดและการบังคับตามคำชี้ขาด	35
2.7.11 การตรวจสอบคำชี้ขาดโดยศาล	36
2.8 ระเบียบวิธีการที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามคำชี้ขาดของหน่วยงานรัฐ	37
2.8.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามคำชี้ขาด	37
2.8.2 องค์กรที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามคำชี้ขาด	38
2.8.3 การใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการของหน่วยงานภาครัฐ	39
บทที่ 3 ปัญหาที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างและในการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการ	42
3.1 บทนำ	42
3.2 ปัญหาที่เป็นสาเหตุแห่งการเกิดกรณีพิพาทในงานก่อสร้าง	42
3.2.1 ปัญหาที่มักเป็นสาเหตุของการเกิดกรณีพิพาทที่พบจากการสัมภาษณ์	43
3.2.2 ปัญหาที่เป็นสาเหตุของการเกิดกรณีพิพาทที่พบจากการวิเคราะห์ กรณีศึกษาจากสำเนาคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ	44
3.2.3 การสรุปสาเหตุแห่งการเกิดกรณีพิพาท	58
3.3 การศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ	61
3.3.1 ปัญหาที่เกิดจากผู้เป็นอนุญาโตตุลาการ	65
3.3.2 ปัญหาที่เกิดจากตัวคู่พิพาท	66
3.3.3 ปัญหาของตัวกระบวนการอนุญาโตตุลาการ	67
3.4 ปัญหาของภาครัฐซึ่งมีผลต่อการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการ	67
3.4.1 ปัญหาในการปฏิบัติตามคำชี้ขาดของภาครัฐ	68
3.4.2 ปัญหาที่มักทำให้ฝ่ายรัฐแพ้คดี	70
บทที่ 4 แนวทางการป้องกันการเกิดกรณีพิพาท และการป้องกันการเกิดปัญหาในการใช้ กระบวนการอนุญาโตตุลาการ	73
4.1 บทนำ	73
4.2 แนวทางการป้องกันการเกิดข้อพิพาทในงานก่อสร้าง	73

สารบัญ (ต่อ)

ณ
หน้า

4.3 แนวทางการป้องกันการเกิดปัญหาในการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการ	76
4.3.1 การศึกษาแนวทางในการเลือกอนุญาโตตุลาการ	78
4.3.2 ข้อเสนอในการเลือกอนุญาโตตุลาการ	82
4.3.3 แนวทางการกำหนดกรอบเวลาของกระบวนการอนุญาโตตุลาการ	83
บทที่ 5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	85
5.1 บทสรุป	85
5.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการ ให้มีความเหมาะสมกับข้อพิพาททางการก่อสร้าง	87
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต	88
รายการอ้างอิง	89
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. สถิติข้อพิพาทจากสำนักงานอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรม	92
ภาคผนวก ข. ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	104
ภาคผนวก ค. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เฉพาะมาตราที่พบในสำเนาคำชี้ขาด	115
ภาคผนวก ง. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985)	119
ภาคผนวก จ. Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce ...	122
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	126

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ตารางแสดงการเปรียบเทียบข้อดี-ข้อเสียของการไถ่เกิ้ลยข้อพิพาท	13
2.2 ตารางเปรียบเทียบกระบวนการไถ่เกิ้ลยข้อพิพาทและการอนุญาโตตุลาการ	14
2.3 ตารางเปรียบเทียบกระบวนการศาลและการอนุญาโตตุลาการ	15
2.4 ตารางแสดงการเปรียบเทียบวิธีอนุญาโตตุลาการแบบไม่ใช้สถาบันและ แบบใช้สถาบัน	29
3.1 ตารางแสดงประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่มักเป็นสาเหตุแห่งการเกิด ข้อพิพาท	44
3.2 ตารางแสดงข้อมูลฝ่ายเสนอข้อพิพาทและฝ่ายที่ชนะคดี	45
3.3 ตารางแสดงประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่พบในกระบวนการ อนุญาโตตุลาการ	62
3.4 ตารางแสดงประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ฝ่ายรัฐมักแพ้คดี	70
4.1 ตารางแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่างๆ	77
4.2 ตารางแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุผลที่ใช้ในการเลือกอนุญาโตตุลาการ	78

สารบัญญภาพ

ฉ

ภาพที่

หน้า

- 2.1 แสดงระดับการบังคับและการถูกควบคุมโดยบุคคลที่สามในการระงับข้อพิพาท 16